

«Μικρασία: το τραγούδι του αποχωρισμού», του Θοδωρή Παπαθεοδώρου, εκδ. Ψυχογιός

Η Αννιώ γεννήθηκε στη Φώκαια της Μικράς Ασίας το 1899. Τι συνέβη και μεταμορφώθηκε από νιόβγαλτο κορίτσι σε μαντινούτα (μετρέσα); Αγάλπησε; Πληγώθηκε; Ευχαριστήθηκε; Ωρίμασε; Επέζησε; Πώς άλλαξε η ψυχολογία της; Τι απέγινε η οικογένειά της και οι όμορφες αναμνήσεις από μian ανέμελη ζωή; Ο Θοδωρής Παπαθεοδώρου καταθέτει το δικό του στεφάνι στο ηρώο των νεκρών του 1922.

Βιβλίο **Μικρασία: το τραγούδι του αποχωρισμού**
Συγγραφέας **Θοδωρής Παπαθεοδώρου**
Κατηγορία **Κοινωνικό μυθιστόρημα / Ιστορικό**

μυθιστόρημα

Εκδότης **Ψυχογιός**

Συντάκτης: **Πάνος Τουρλής**

Ελάχιστα πράγματα είναι γνωστά για τη σφαγή της Φώκαιας το 1914 και στο μυθιστόρημα βιώνουμε τα σημαντικότερα γεγονότα που οδήγησαν σ' ένα από τα πρελούδια της μικρασιατικής καταστροφής μέσα από την καθημερινότητα του πλούσιου και ξακουστού εμπόρου Αριστείδη Παπάζογλου, λάτρη της αρχαιολογίας. Είναι ένας άντρας σεβαστικός και αγαπητός απ' όλους κι ας «έχει καμηλιέρικο χούι, μήτε ψίχουλο άφηνε να πέσει κάτω μήτε το λησμονούσε» (σελ. 26). Παντρεύτηκε την Καλλιόπη και απέκτησαν την Αννιώ, τη Φροσούλα και τον Προκόπη. Το βιβλίο ξεκινάει με το πώς γνωρίστηκαν ο Αριστείδης και η Καλλιόπη στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, πώς παντρεύτηκαν, πώς ήταν η ζωή τους, πώς, τότε και γιατί άλλαξε και στη συνέχεια η ματιά μας στρέφεται στα παιδιά. Ο Προκόπης είναι ο μοναχογιός της οικογένειας και η αιτία που ο πατέρας αυξάνει την εργατικότητά του γιατί έχει όνειρα να τον σπουδάσει. Η Αννιώ είναι ανυπότακτη και ανυπάκουη, αγοροκόριτσο, «μοσχόμαγκας με φουστάνια», έχει τσαγανό, αντοχή, πεισμονή και θαρρεσιά, «αζάπικο χούι». Η μικρότερή της Φροσούλα γεννήθηκε κουσουρλή και μισερή, μ' ένα πρόσωπο «σαν άτεχνη παιδική ζωγραφιά», «αμαστόρευτο και μπατάλικο». Οι δυο αδελφές μεγαλώνουν αγαπημένες, η Φροσούλα δε φθονεί την πιο όμορφη της Αννιώ κι η Αννιώ δεν κάνει χωρίς την αδερφή της. Έχουν έναν δεσμό ακατάλυτο κι όπως λέει η Αννιώ για τον εαυτό της: «από σίδερο καμωμένη η ίδια, από ζυμάρι η αδελφή της».

Το μυθιστόρημα, όπως όλα του συγγραφέα, είναι υπέροχο, φροντισμένο και προσεγμένο ως την τελευταία του λεπτομέρεια. Ποικιλία λέξεων και ιδιωτισμών, καλολογικά στοιχεία που κοσμούν το κείμενο («πάσχισε να του καλαφατίσει το αγρίεμα», σελ. 93, «με τις λέξεις που έμοιαζαν πικάντικες σαν τα κονιαλίδικα σουτζούκια», σελ. 57, «κλώτσησε σαν μουλάρι που έχει βοσκήσει αφιόνι», σελ. 64), ολοζώντανοι χαρακτήρες, καθώς και παραστατικές περιγραφές της Φώκαιας, με τους δρόμους και τις εκκλησίες της, με το φυσικό της τοπίο και τη θάλασσά της, με τη νησίδα στην μπούκα του όρμου, «προικισμένος ο τόπος τους κι ευλογημένα τα χρώματά

τους» (σελ. 46), είναι μερικά μόνο από τα θετικά χαρακτηριστικά του κειμένου. Οι παρένθετες αφηγήσεις σε πρώτο πρόσωπο της Αννιώς αφήνουν χώρο για ακόμη περισσότερο λυρισμό, για φωτισμό λεπτομερειών που μας φέρνουν πιο κοντά στους πρωταγωνιστές, για προοικονομία που μας ετοιμάζει για τη συνέχεια χωρίς ταυτόχρονα να μας αποκαλύπτει πολλά, κάτι που αυξάνει την αγωνία κι όλα αυτά συγκροτούν μια διαφορετική ματιά στη μικρασιατική καταστροφή. Αν και ξεκινάει όπως όλα τα μυθιστορήματα της σχετικής θεματολογίας με τις ευτυχισμένες μέρες της άνετης ζωής της οικογένειας Παπάζογλου, μετά την καταστροφή της Φώκαιας ακολουθούν ανατροπές που το διαφοροποιούν αρκετά από τα άλλα. Η περίληψη στο οπισθόφυλλο προϊδεάζει αρκετά για τις εξελίξεις, η γραφή όμως και ο σωστός χειρισμός της πλοκής με κράτησαν αιχμάλωτο ως την τελευταία σελίδα. Η Αννιώ και η Φρουσουλά μαζί θα επιβιώσουν από τη σφαγή του 1914, μαζί θα τις πάρει στο σπίτι της στη Σμύρνη η κιορ Ταρούς, μια γυναίκα που έχει νταραβέρια με «ζαμπίτηδες, μπεηλερμπέηδες, αγάδες, τσιφλικάδες, μπανκέρηδες, σαράφηδες, σινιόρους και μουσιούδες, παραλήδες κάθε λογής, φυράματος, πίστης και νασιόνας» (σελ. 143), ένας Φείγκιν του 20ού αιώνα που «φροντίζει» με τον δικό της τρόπο τους Όλιβερ Τουίστ που δημιουργεί η σφαγή των τσέτηδων. Χάρη σ' εκείνη, το μυθιστόρημα μας φέρνει στη Σμύρνη, την οποία όμως βλέπουμε από μια εντελώς διαφορετική οπτική γωνία, αυτήν του υποκόσμου και της νύχτας, των καφέ σαντάν, των Χιώτικων και του Άγιου Κωνσταντίνου τα περίφημα «σπίτια». Μεσ σ' αυτόν τον βούρκο, με πληθώρα συναρπαστικών περιγραφών και διεισδυτικών ψυχογραφημάτων, προσπαθούν να παραμείνουν ακέραιες δύο αθώες ψυχές που γνωρίζουν την ταπείνωση και τους ευτελισμούς. Κι αργότερα παιχνιδιάρηδες, βιολί και ούτι που αποζητούν μουζντέ και μεροδούλι, αμανέδες και καρσιλαμάδες που ξυπνούν τα σεκλέτια κι εγείρουν ραβαϊσι φέρνουν τον αναγνώστη, λες και του ζητάνε συγνώμη, απ' τα σκοτεινά καταγώγια στις ολόφωτες βεγγέρες, στο Σπόρτινγκ Κλουμπ και στη Λέσχη Κυνηγών. Τι θα απογίνουν οι δύο αδερφές; Τι ρόλο θα παίξουν στη ζωή της Αννιώς άρχοντες και μουζικάντηδες, εμπνευσμένοι δάσκαλοι και ιερωμένοι-ήρωες;

Φώκαια, Σμύρνη, Καπλαδοκία, ακόμη και Αλμυρά Έρημος μαζί με τους Έλληνες στρατιώτες που ήθελαν μιαν Άγκυρα να ξαποστάσουν, είναι οι τόποι που γνώρισα μέσα από την ευαίσθητη ματιά του συγγραφέα, ο οποίος αυτήν τη φορά δε βαραίνει το κείμενό του με πολλές ιστορικές αναφορές. Φυσικά και παρατίθενται τεκμηριωμένες και αναλυτικές σημειώσεις στο τέλος του βιβλίου, δε διακόπτουν όμως τον ειρμό της ανάγνωσης και δίνουν τα

απαραίτητα πραγματολογικά στοιχεία που χαρίζουν ρεαλισμό και αληθοφάνεια στη ζωή των χαρακτήρων. Λίμαν φον Σάντερς και το κίνημα του «πανγερμανισμού», πανισλαμισμός και παντουρκισμός, Νεότουρκοι και τσέτες ποτίζουν με αίμα τις σελίδες όσο φωτισμένοι δάσκαλοι σαν τον Ιωάννη Καβακλή αγωνίζονται να κρατήσουν την ελευθερία του ελληνισμού, πρεσβεύοντας πως μυαλό, εμπόριο και παράς είναι τα ουσιαστικά όπλα των Ελλήνων για να πολεμήσουν τον Τούρκο. Τα λόγια του ξεσηκώνουν την Αννιώ, η οποία όμως αρνείται πεισματικά να δεχτεί πως οι Τούρκοι έχουν κακούς σκοπούς ή μισούν τους Έλληνες με τους οποίους γειτνιάζουν και μεγαλώνουν μαζί τόσα χρόνια τώρα κι όμως, αυτοί οι ελάχιστοι φίλοι και γνωστοί, «είναι τρυφερά χορταράκια μες σε άγριο δασοτόπι» κι αυτό θα το καταλάβει με τον πιο σκληρό τρόπο.

Το μυθιστόρημα «Μικρασία: το τραγούδι του αποχωρισμού» είναι ένα συναρπαστικό και ανατρεπτικό κείμενο για μια γυναίκα που, ακροβατώντας ανάμεσα στον χαρακτήρα του Όλιβερ Τουίστ και στις δεξιότητες της Μάτα Χάρι, αγωνίζεται να βρει τον έρωτα και τον πραγματικό της εαυτό σε μια εποχή και σε μια περιοχή που ετοιμαζόταν να παραδοθεί στο γιαγκίνι και στο λεπίδι. Σκαλί το σκαλί παρακολουθούμε τα βήματά της προς μια ανοδική, κι ας έπεφτε κάθε φορά πιο χαμηλά για το καλό της οικογένειάς της πρώτα και της Ελλάδας αργότερα, πορεία προς την αλήθεια και προς το φως. Αννιώ, Αννέτ και Αϊνούρ, τρεις προσωπικότητες, μία γυναίκα, τρεις χαρακτήρες, μία ηρωίδα. Χάρη στη φροντισμένη και τεκμηριωμένη πένα του Θεόδωρη Παπαθεοδώρου ταξίδεψα σε μιαν άλλη Σμύρνη, κάτι που με πλήγωσε περισσότερο γνωρίζοντας πως σύντομα όλη αυτή η τρυφηλότητα, οι ανέσεις, η «ανέμελη» καθημερινότητα, οι κοινωνικές συναναστροφές, τα μέγαρα και τα δημόσια κτήρια, θα παραδίδονταν στη φωτιά και στο αίμα. Ένα διαφορετικό μυθιστόρημα για τη μικρασιατική καταστροφή που κλείνει το μάτι στα κλισέ και καταγράφει με τον δικό του τρόπο τις ζωές των Ελλήνων της Μικράς Ασίας πριν και μετά το 1922.